

met hem twaalf *ambachten* en dertien ongelukken. Een jongen op een *ambacht* doen.

Het *bedrijf* van schoorsteenveger uitoefenen. Het *boerenbedrijf*. Het is een groot *bedrijf*, maar klein beklif.

Alle *handwerk*, ook dat van de beeldhouwer en schilder, was en bleef een *bedrijf* van de mindere stand. De student, geniaal maar lui en onbekwaam, die geen *handwerk* geleerd had.

Hij heeft zijn *nering* aan kant gedaan. Zo was het zichtbaar voor ieder dat de *nering* van pachter Vliermans eer achteruit ging dan vooruit.

280. BEROEP, ROEPING.

Beroep is de werkzaamheid van de mens, waardoor hij in zijn levensonderhoud voorziet.

Roeping is de bestemming van de mens tot het vervullen van een bepaalde levensstaak of van een bepaald ambt, bediening of betrekking.

Hij is van *beroep* kleermaker. Zijn *beroep* is advocaat. Zijn *beroep* was niet zijn *roeping*.

Als hij zijn *roeping* gevolgd had, was hij wellicht priester geworden. Omdat zijn omstandigheden en *roeping* hem altijd verhinderd hadden, zich geheel en alleen aan deze edele bedoeling over te geven.

281. BESCHAAFD, WELLEVENDE, WELGEMANIERD, HOFFELIJK, BELEEFDE.

Beschaafd, gezegd van een volk, een maatschappij, betekent dat zij niet meer in de onontwikkelde natuurstaat verkeren; van een persoon, die een hogere beschaving en opvoeding bezit en daarvan blijk geeft, gewoonlijk met het bijdenkbeeld van enigszins hogere stand in de maatschappij.

Wellevend, en nog sterker *welgemanierd* en *hoffelijk*, wijzen uitsluitend op het bezit van goede manieren.

Hoffelijk is de hoogste trap van wellevendheid.

Beleefd drukt uit, dat men op passende wijze zijn eerbied weet te tonen voor anderen; het bezit van goede manieren wordt hierbij niet noodzakelijk verondersteld.

Een *scheuring* (in de Christen-Kerk), welke de *beschaafde* wereld meer dan twee eeuwen beroerde. Een jongeling, *beschaafd* van manieren, minzaam, *bescheiden*; wat hij zeide, was gewoonlijk lang overdacht — een eigenaardigheid die bij de *beschaafde* Oosterling algemeen is.

Zich *wellevend* gedragen. Een *wellevend* man.

Die kinderen waren zeer *welgemanierd*.

Zij rees met matige, *hoffelijke* haast van haar zetel. Hij maakte een *hoffelijke* buiging, die Sir Henry onberispelijk vond. Haar aansenaam gelaat en *hoffelijke* zeden.

Hij was *beleefd* zonder kruipend, vertrouwelijk zonder onbescheiden te zijn. De geringe Javaan is veel *beleefder* dan zijn Europese standgenoot. In zijn manieren was hij vorstelijk hoog, maar *beleefd*, vrij van stotende aanmatiging.

282. BESCHIEDEN, INGETOGEN, ZEDIG.

Wiens gedrag zich kenmerkt door betamelijkheid en terughouding.

Bescheiden is hij, die geen te hoge gedachten van zich zelf heeft en zich dienovereenkomstig gedraagt, niet te vrijmoedig, zonder enige aanmatiging is, naar lof noch eer streeft.

Ingetogen drukt uit, dat men zijn driften weet te beheersen, zich hoedt voor buitensporigheden en kalm en rustig leeft.

Zedig wijst enkel op het uiterlijk betoon van bescheidenheid, ingetogenheid en nederigheid.

Hoewel hij steeds werd geprezen, bleef hij zeer *bescheiden*. Ofschoon een goed staatsman en een meer dan gewoon veldheer, was hij toch uiterst *bescheiden*. Hij maakte een zeer *bescheiden* opmerking.

De vermaken der wereld schijnen voor hem nimmer aantrekkelijkheid te hebben gehad; hij was een *ingetogen* en ijverig student. Een *ingetogen* leven leiden.

Zich *zedig* kleden. Zich *zedig* op de achtergrond houden. *Zedig* voor zich zien.

283. BESCHONKEN, DRONKEN.

Te veel alcoholhoudende drank gebruikt hebbende; onder de invloed van alcoholhoudende drank.

Beschonken is een zachtere uitdrukking dan *dronken* en duidt ook een mindere trap van geestbedwelming aan.

Dronken duidt bovendien meer de toestand aan, terwijl *beschonken* op de oorzaak hiervan wijst. In figuurlijke zin gebruikt men alleen *dronken*.

De man was zo *dronken*, dat hij geen geluid meer kon geven. Dat men *dronken* doet, wordt nuchter geboet. *Dronken* van vreugde.

284. BESCHROOMD, BEDEESD, BLODE, SCHUCHTER, VERLEGEN, SCHROOMVALLIG.

Gebrek hebbend aan moed en zelfvertrouwen, als gevolg van een aangeboren vreesachtigheid.

Beschroomd is hij, die vreest te doen wat niet passend is.

Bedeesd is hij, die zich licht belemmerd voelt in zijn vrijheid van spreken en doen.

Blode is sterker dan *bedeesd*; het wijst vaak op een groot gebrek aan zelfvertrouwen.

Schuchter is hij, die bang is de aandacht te trekken, zich in het openbaar te vertonen, zich te doen gelden, enz.

Verlegen drukt uit, dat men tengevolge van zijn vreesachtigheid niet weet hoe zich te houden of zich te gedragen.

Schroomvallig wijst op een gevoel dat voor een handeling doet terugdeinzen, op geneigdheid tot aarzelen, wanneer men iets moet verrichten.

Ik was te trots of te *beschroomd* om geld van mijn gastheer ter leen te vragen. De grootste redenaar moge *beschroomd* zijn voor velen het woord te voeren enz.

In 't afleggen der eerste complimenten toont hij zich wel enigszins *bedeesd*. Dat ik *bedeesd* en verlegen geen woord kon uitbrengen, is zeker.

Schuchter en *blode*, vastgeklampt aan de mantel van tante. In hare houding is iets *blode*, zeer *ingetogen*.

Ernst was daarbij vreemd, mensenschuw, altijd *verlegen*, zelfs in de familiekring; hij had iets *schuchters* als wilde hij maar zo gauw mogelijk weer weggaan.

Het was alsof het vrijmoedig uiten zijner denkwijze de *schuchtere* dorpingen aching voor die man afdwong.

Hij was met zijn persoon *verlegen*. Dorpskinderen zijn doorgaans zeer *verlegen*.

Had zijn vader een grote mate van vrijmoedigheid bezeten, hij daaren-

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

